

AANPAK RADICALISERING EN EXTREMISME

Inleiding

Deze digitale handreiking radicalisering en extremisme van de VAR beschrijft aan de hand van vier thema's (beleid en organisatie, weerbaarheid en preventie, persoonsgerichte aanpak en deskundigheidsbevordering) wat gemeenten kunnen doen om een lokale aanpak op het thema radicalisering en extremisme te ontwikkelen en/of te borgen. Ter ondersteuning worden diverse instrumenten en documenten genoemd die kunnen helpen bij het vormgeven of herzien van de aanpak. Deze lijst is niet uitputtend en zal steeds geactualiseerd worden.

In sommige gevallen kan polarisatie en/of maatschappelijke onrust leiden tot radicalisering en extremisme. Voor polarisatie is een aparte handreiking opgesteld.

De handreiking is interactief en door te klikken komt u op de verschillende pagina's terecht. Er is geen chronologische volgorde in het document. Het kan zijn dat u op het ene thema al verder bent dan op het andere. Wees dus vrij om te kijken waar in uw organisatie een verbeterslag te maken is.

Als u problemen ondervindt met het gebruik van de handreiking of verdere vragen heeft, kunt u contact opnemen door een mail te sturen naar VeiligheidsAlliantie@rotterdam.nl

KLIK OP HET ONDERWERP WAAR U MEER INFORMATIE OVER WILT

[Terug naar Inleiding](#)

Definitie radicalisering

Radicalisering – Een proces van toenemende bereidheid om de uiterste consequentie uit een denkwijze te aanvaarden en die in daden om te zetten. Deze toenemende bereidheid kan leiden tot gedrag dat andere mensen diep kwetst of in hun vrijheid raakt, kan aanleiding zijn voor individuen of groepen om zich af te keren van de samenleving en kan leiden tot het gebruik van geweld.

Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

Definitie extremisme

Extremisme - Het uit ideologische motieven bereid zijn om activiteiten te verrichten die de democratische rechtsorde ondermijnen. De gebruikte ondemocratische methodes kunnen zowel gewelddadig als niet-gewelddadig zijn. Voorbeelden van niet-gewelddadige ondemocratische middelen zijn systematisch haatzaaien, angst verspreiden, doelbewust desinformatie verspreiden, demoniseren en intimideren, verwerpen van wet- en regelgeving en pogingen om een parallelle samenleving tot stand te brengen waarbij het gezag van de Nederlandse overheid en het rechtssysteem wordt afgewezen.

Voorbeelden van gewelddadige methodes zijn geweldplegingen, mishandelingen of ernstiger vormen van geweld

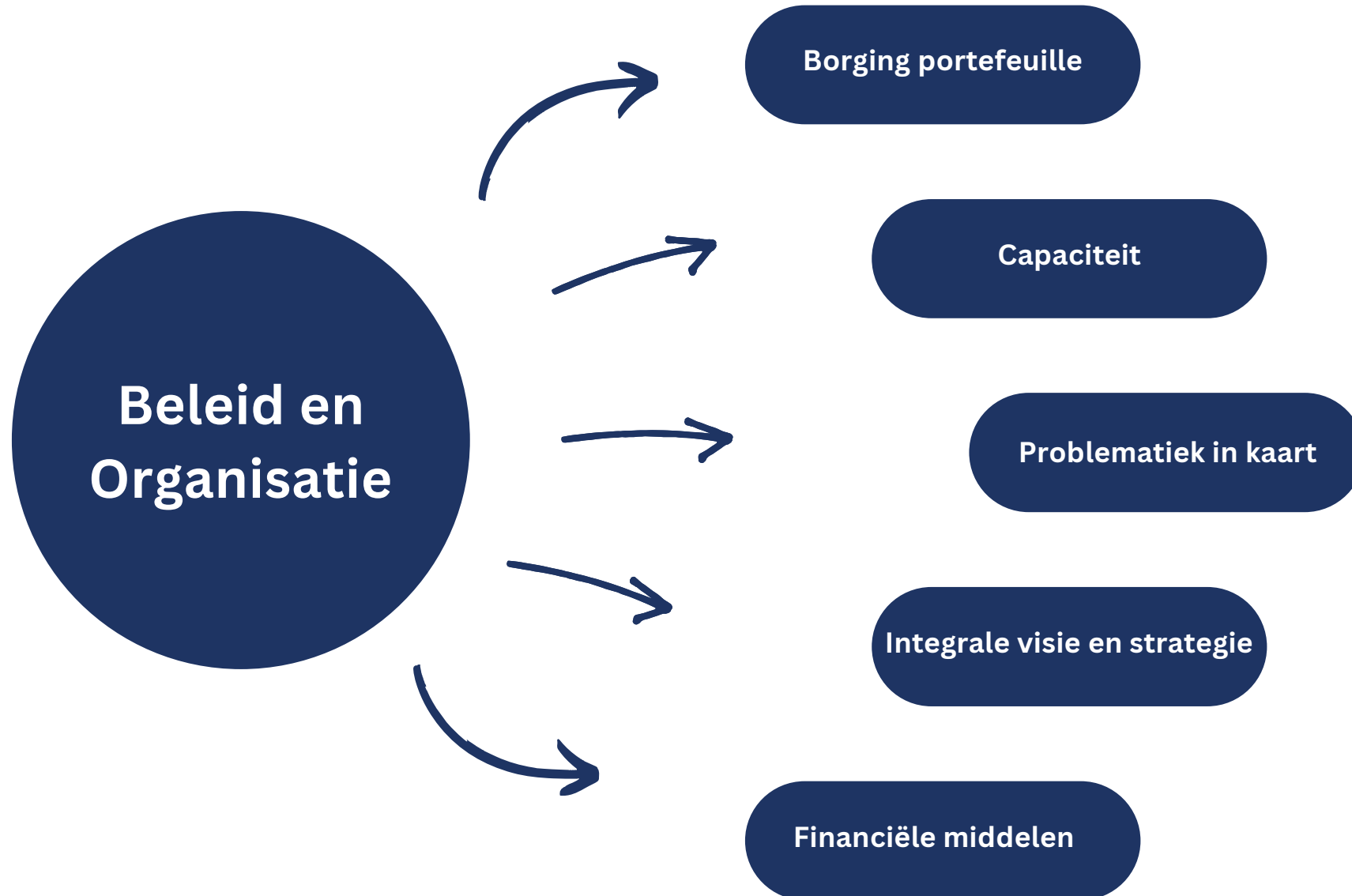
Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

Definitie Terrorisme

Terrorisme – Het uit ideologische motieven plegen van op mensenlevens gericht geweld, dan wel het aanrichten van maatschappij-ontwrichtende zaakschade, met als doel maatschappelijke ondermijning en destabilisatie te bewerkstelligen, de bevolking ernstige vrees aan te jagen of politieke besluitvorming te beïnvloeden.

Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid

[Terug naar hoofdmenu](#)

Borging portefeuille

Beleg en borg de portefeuille radicalisering en extremisme. Zorg ervoor dat de taken duidelijk zijn en er goede bestuurlijke en ambtelijke samenwerking is.

De burgemeester is verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid en heeft vanuit die hoedanigheid het lokaal integraal veiligheidsbeleid in portefeuille. Binnen dit integraal veiligheidsbeleid is radicalisering en extremisme een belangrijk thema. De burgemeester is dan ook de aangewezen bestuurlijk portefeuillehouder voor dit dossier. De burgemeester zoekt echter op dit dossier, gelet op de samenhang met andere beleidsterreinen, nauwe samenwerking met de andere leden van het College van burgemeester en wethouders. De aanpak dient dan ook college breed gedragen te worden.

Naast het College moeten ook de afdelingshoofden, teamleiders en medewerkers van de gemeente op de hoogte zijn van de aanpak en dragen bij aan de uitvoering hiervan.

Om het thema bestuurlijk op de agenda te krijgen/behouden is het van belang om de lokale problematiek (aansluitend op het landelijke dreigingsbeeld) goed in kaart te hebben, de politie kan hierbij helpen. Vanuit een informatiebeeld kun je belang van de aanpak onderstrepen en bespreekbaar maken in de gemeenteraad. Hiermee voorkom je dat gezegd wordt dat dit lokaal niet speelt en een brede aanpak onnodig is.

Terug naar Beleid en
Organisatie

Tools

Rol gemeente bij aanpak radicalisering

Tijdelijk wetgeving

Capaciteit

Maak capaciteit vrij voor de aanpak van radicalisering en extremisme. Het veiligheidsdomein en het sociale domein werken hierbij intensief samen.

Het is belangrijk om in ieder geval een aandachtsfunctionaris aan te stellen die verantwoordelijk is voor de ontwikkeling van de signaleringsstructuren en netwerken (professionals, overheidsinstanties, maatschappelijke organisaties) t.b.v. vroegsignalering. Daarnaast is deze, in het geval van casuïstiek, verantwoordelijke voor de persoonsgerichte aanpak.

De aandachtsfunctionaris fungeert als aanspreekpunt voor alle interne en externe partners, draagt zorg voor de uitvoering van het plan van aanpak en coördineert de samenwerking tussen de partners. Hierbij is het goed om na te denken over de positionering van deze functie, kies je hierbij voor een vakbekwame jeugdprofessional of liever een adviseur in het veiligheidsdomein of het sociaal domein?

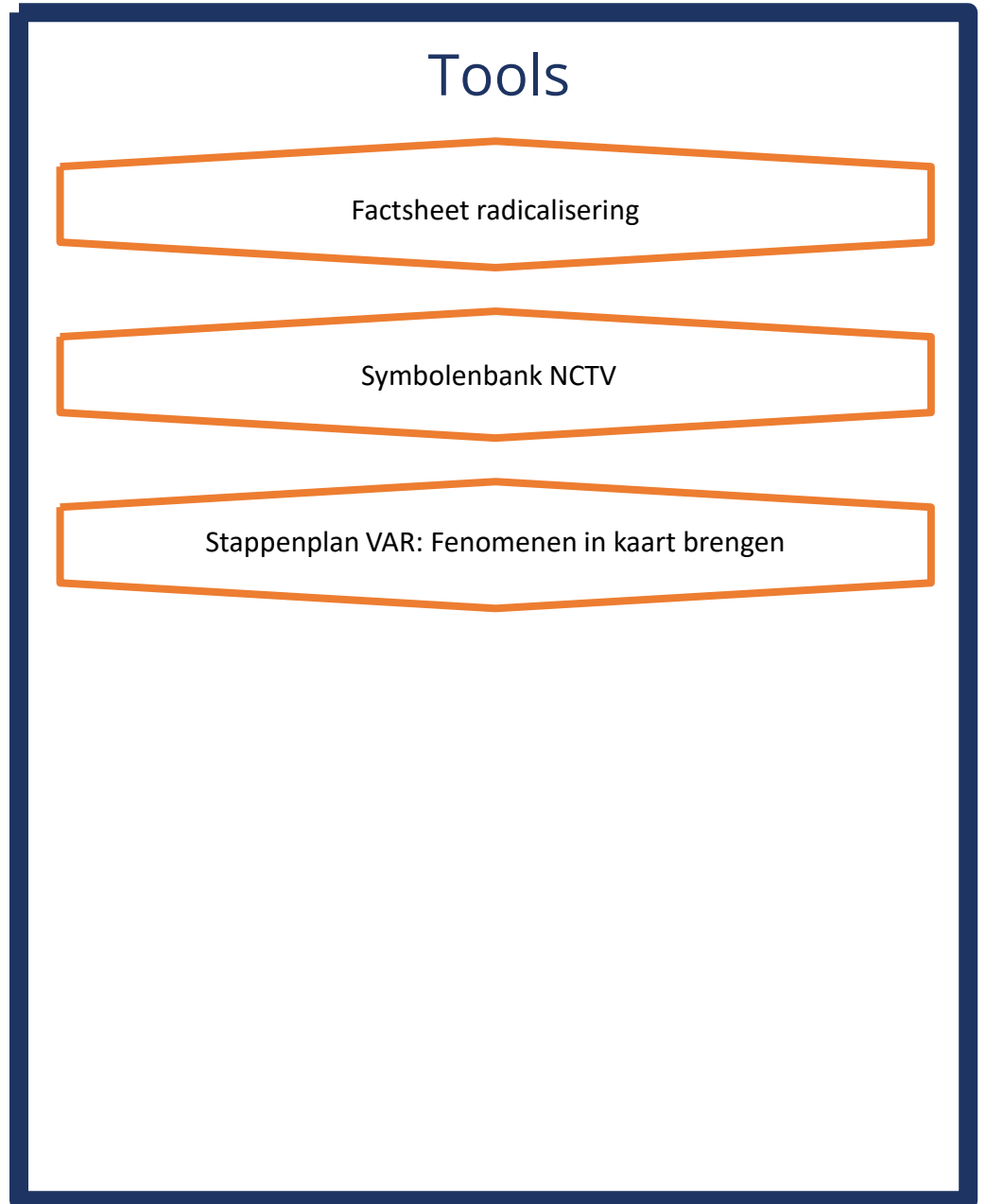
Problematiek in kaart

Om een effectieve aanpak te ontwikkelen is het belangrijk om, samen met interne en externe partners, de problematiek in kaart te brengen en te analyseren. Dit kan bijvoorbeeld door het opzetten en onderhouden van een netwerk van professionals die signalen van radicalisering opvangen en doorzetten naar het meldpunt. Binnen dit netwerk zijn ieder geval de politie (CTER), het OM, het Zorg en Veiligheidshuis, de Raad voor de Kinderbescherming en de Reclassering actief. Dit kan uitgebreid worden met andere relevante partners, zoals het jongerenwerk, GGZ, onderwijs, sociale wijkteams en andere relevante maatschappelijke organisaties.

Belangrijk hierbij is dat signalen volgens een afgestemde meldstructuur, die aansluit bij de meldstructuur van het Zorg en veiligheidshuis, op een gestructureerde manier geregistreerd en verwerkt worden zodat een duidelijk beeld ontstaat van de problematiek.

De signalen kunnen verwerkt worden in een fenomeenanalyse, waarbij je je richt op het verkrijgen van inzicht in de aard, omvang en ontwikkeling van verschillende fenomenen vallend onder polarisatie, radicalisering en extremisme en het identificeren van eventuele risico's.

Het verwerken en delen van (persoons)gegevens moet op een juridisch correcte manier plaatsvinden. Ook bij analyses van de fenomenen moet rekening gehouden worden met de AVG.

Integrale visie en strategie

Ontwikkel, op basis van de analyse van de thematiek, een integrale visie en strategie waarin de lokale aanpak binnen de organisatie is geborgd. Binnen het beleid is ruimte voor het lokaal bestuur om op te treden in het belang van (staats)veiligheid, maar daarnaast is er ook ruimte om vertegenwoordiger van de lokale gemeenschap te zijn en zorg te dragen voor een open samenleving waarbinnen grondrechten uitgeoefend kunnen blijven worden.

De doelstellingen, aanpak en rollen van verschillende partners worden vastgelegd. De nadruk moet hierbij liggen op preventie, vroegsignalering, persoonsgerichte aanpak en deskundigheidsbevordering.

De visie en strategie kunnen gebaseerd worden op een wetenschappelijke onderbouwing en best practices uit de eigen en andere gemeenten. Het is belangrijk om de effecten van de integrale aanpak te monitoren en (evidence based) te evalueren. Dit kan bijvoorbeeld door het bijhouden van data over radicalisering, de inzet van preventieve interventies, disengagement (door het toepassen van een combinatie van bestuurlijke/strafrechtelijke en sociaal domein interventies) en het evalueren van het netwerk. Op basis van deze informatie kunnen de aanpak en programma's bijgesteld en verbeterd worden.

Terug naar Beleid en
Organisatie

Tools

De rol van gemeenten bij de aanpak van radicalisering

Uitgangspunten voor een duurzame aanpak VNG

Tip; Evaluatiemethoden en technieken

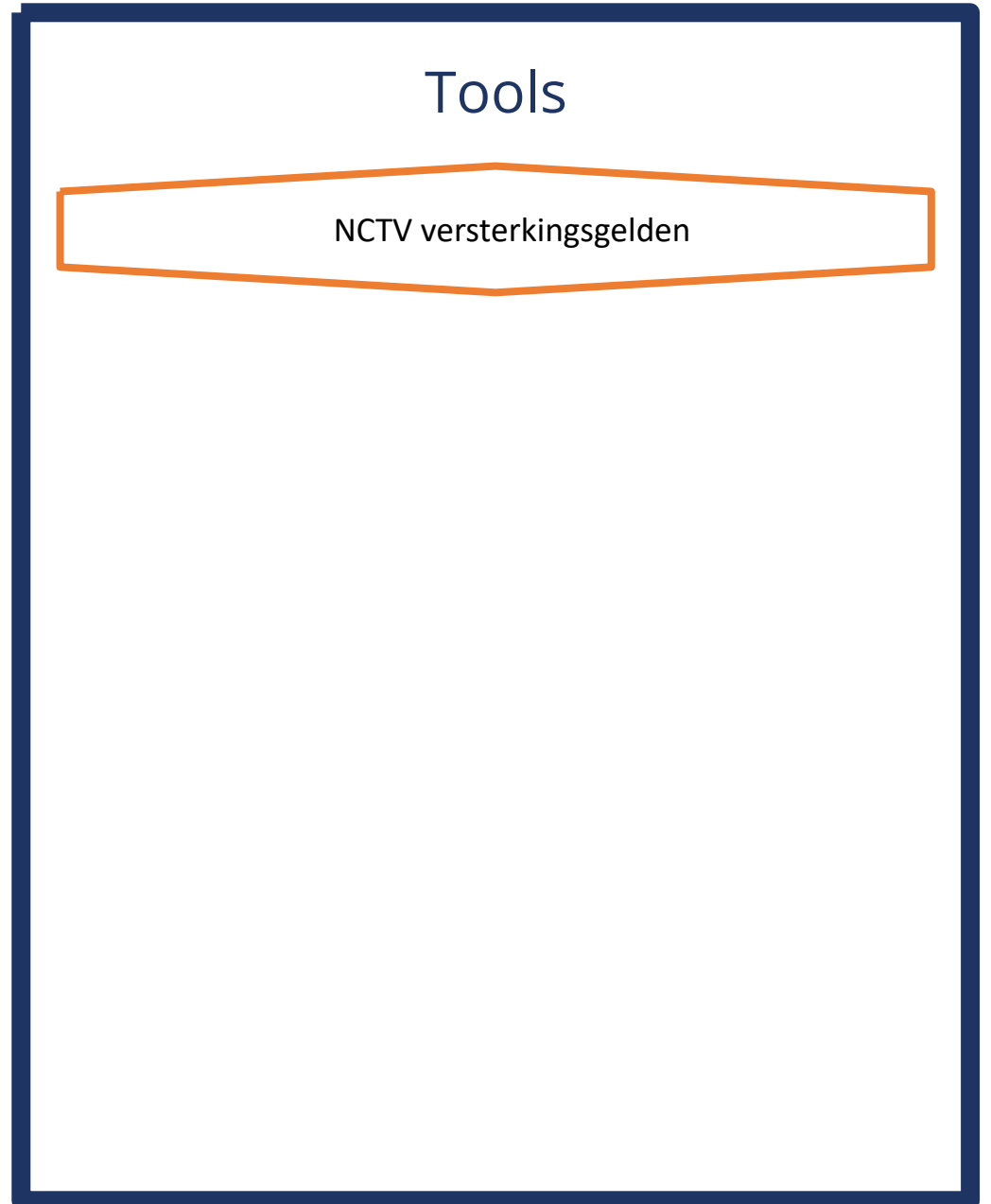
Toolkit Evidence-Based Werken bij preventie van radicalisering

Quicksan lokale preventieve aanpak

Financiële middelen

Neem in de begroting middelen op voor bijvoorbeeld het opzetten van netwerken en interventieprojecten. Daarnaast kan je ook jaarlijks bij de NCTV een aanvraag ingediend worden voor financiële steun voor de lokale integrale aanpak van radicalisering, extremisme en terrorisme.

Binnen de regio Rotterdam worden de aanvragen voor de regio gecoördineerd door de gemeente Rotterdam en de VAR. De gemeente Schiedam coördineert de aanvragen voor de Waterweggemeenten.

Verbreden van de kennis

Train de juiste mensen

Haak externe partners aan

Vroegtijdige signalering

**Organiseer een
meldstructuur**

Verbreden van de kennis

Het is belangrijk om voldoende kennis en begrip in de organisatie te ontwikkelen.

Er is een diversiteit aan trainingen die inzicht geven in de verschillende stromingen en principes van radicalisering en extremisme. Het is goed om op de hoogte te zijn van het trainingsaanbod. Er zijn verschillende partijen die trainingen aanbieden, zowel privaat als publiek. De gemeente Rotterdam en de VAR coördineren in de regio Rotterdam het trainingsaanbod door het ROR (Rijksopleidingsinstituut tegengaan Radicalisering).

Er zijn ook andere lichtere vormen mogelijk om bewustwording te creëren die bij bepaalde doelgroepen soms beter aanslaan. Denk aan infobladen, interactieve games, voorlichtingen en andere praktische tools.

Ook kan gebruik gemaakt worden van het Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland (DTN). Dit geeft inzicht in de actuele dreiging, de NCTV kan a.d.h.v. hiervan (lokaal) inzoomen op verschillende fenomenen.

Terug naar
Deskundigheidsbevordering

Tools

ROR trainingen

Leergang democratische rechtsorde van de VNG

Serious game voor docenten. Aanvraag via de
VAR (achter inlog)

Symbolenbank NCTV

Training van de BeHr-groep

Kennisbank terroristische organisaties NCTV

Publicaties LSE

Train de juiste mensen

Zorg dat intern meerdere personen kennis hebben van de principes van radicalisering/extremisme.

Belangrijk hierbij is om goed na te gaan voor welke personen dit binnen de gemeentelijke organisatie een meerwaarde vormt. Niet iedereen hoeft even intensief getraind te worden. Het is hierbij handig om een curriculum op te stellen voor je gemeente, waarbij je onderscheid maakt tussen experts, aandachtfunctionarissen en professionals.

Voor een aandachtfunctionaris, die een (adviserende rol) richting de beleidsontwikkeling en een coördinerende rol bij de uitvoering van de aanpak radicalisering heeft, is het goed om achterliggende processen en verschillende stromingen te herkennen en te weten hoe je hier de inzet op vorm kan geven. Voor bijvoorbeeld een baliemedewerker zit de relevantie voornamelijk in het herkennen van bepaalde signalen en dit bij de juiste personen melden.

Personen waarbij het belangrijk is dat ze bewustwording en kennis hebben zijn bijvoorbeeld:

Radicalisering	
Aandachtsfunctionaris	Verdiepende training
Beleidsmedewerker Radicalisering	Verdiepende training
Baliemedewerkers	Herkennen van signalen
BOA's	Herkennen van signalen
Sociaal domein	Herkennen van signalen

Haak externe partners aan

Naast het bewustmaken van de eigen organisatie en het verhogen van de kennis in de eigen organisatie vindt een groot deel van de signalering van radicalisering/extremisme plaats buiten de gemeentelijke organisatie.

Daarom is het belangrijk om intern in verbinding te staan met het sociaal domein (wijkteams, jeugdzorg en GGZ) en extern met weerbare professionals. Daarnaast is het belangrijk een vertrouwensrelatie te onderhouden met maatschappelijke organisaties en religieuze gemeenschappen om kennis en inzicht in elkaars 'wereld' te vergroten.

Er zijn veel eerstelijnsprofessionals die kunnen helpen bij het herkennen en melden van zorgelijke signalen. Voor voorbeelden van externe partners zie:

Zet in op vroegtijdige signalering

Vaak zijn deze partners welwillend om mee te werken aan de aanpak radicalisering en extremisme maar ontbreekt de juiste kennis. De gemeente kan hier het voortouw in nemen door de juiste partners te benaderen en het beschikbare trainingsaanbod aan te bieden.

Terug naar
Deskundigheidsbevordering

Zet in op vroegtijdige signalering

Een preventieve aanpak is van groot belang om radicalisering en extremisme te voorkomen. Het is verstandig om te investeren in signaleringsnetwerken van professionals (zowel intern als extern) die vroegtijdige signalen over individuen die aan het radicaliseren zijn kunnen herkennen en naar de juiste personen weten door te melden. Voor het opzetten van een dergelijk netwerk zie:

Weerbaarheid en preventie. - Netwerken

Het is verstandig om dit breed op te pakken en verschillende partijen in dit netwerk op te nemen. Denk bijvoorbeeld aan:

Mogelijke partners	
Extern	Intern
Jongerenwerkers	Cluster Maatschappelijke Ontwikkeling
Scholen	Cluster Stadsontwikkeling
Buurthuizen	Cluster Stadsbeheer
Woonbouwverenigingen	Cluster Werk en Inkomen
Wijkagenten	Cluster Dienstverlening
Buurtwerkers	Sociaal Domein
Sportverenigingen	Toezicht en handhaving

Het is belangrijk om in deze partners te blijven investeren. Denk bijvoorbeeld aan de deskundigheidsbevordering van de partners. Ook is het belangrijk om partners in bepaalde mate te betrekken bij de beleidsvorming zodat een echte multidisciplinaire aanpak ontstaat.

Terug naar
Deskundigheidsbevordering

Tools

Plan van aanpak vroegsignalering radicalisering

NJI: Wat zijn signalen van radicalisering?

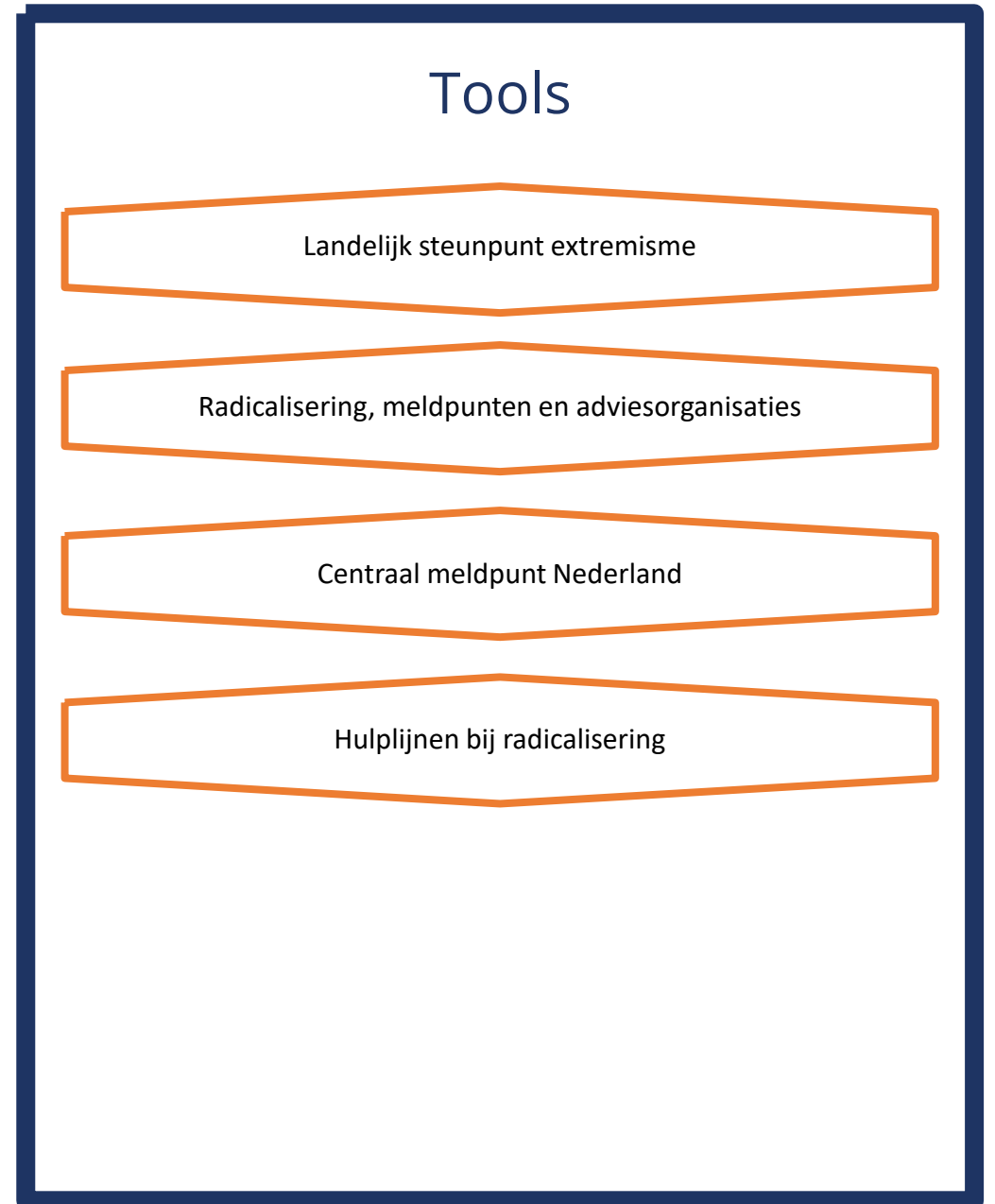
Organiseer een meldstructuur voor bewoners en professionals

Het is van belang om een goede meldstructuur in te richten, die aansluit bij de meldstructuur van het Zorg en veiligheidshuis.

Wanneer er steeds meer partijen weten hoe ze bepaalde signalen kunnen herkennen en dus hun signaleringsfunctie uit kunnen oefenen, moeten eventuele signalen ook ergens geborgd worden. Om dit op een laagdrempelige manier te organiseren wordt gemeenten geadviseerd om een meldpunt radicalisering in te richten. Afhankelijk van de grootte van de gemeente, kan dit een vast emailadres (met opvolging) zijn of een telefoonnummer waarbij een deskundige direct vragen over alle vormen van radicalisering kan beantwoorden en meldingen over mogelijke radicaliserende personen of groepen kan aannemen. De meldingen moeten op een juridisch correcte, gestructureerde manier geregistreerd en verwerkt worden.

Een goed voorbeeld hiervan is het [Meld- en Adviespunt Radicalisering \(MAR\)](#) van gemeente Rotterdam. Dit meldpunt is ingericht zodat zowel collega's als burgers terecht kunnen met (advies)vragen. Natuurlijk vraagt dit wat extra capaciteit. Wanneer dit lastig te realiseren is, kan bijvoorbeeld gekozen worden om dit regionaal of op districtsniveau op te pakken.

Terug naar
Deskundigheidsbevordering

Preventie

Gemeenten hebben een belangrijke rol in de preventieve aanpak van radicalisering.

Zij kunnen investeren in het opzetten van preventieve programma's, waarbij jongeren en andere kwetsbare groepen worden ondersteund en begeleid in het vergroten van de weerbaarheid. Van belang is dat maatwerk geleverd wordt, gericht op aanwijsbare personen en risicogroepen en samen te werken met het sociaal domein en externe partners zoals scholen en jongerenwerk.

Terug naar weerbaarheid en
preventie

Tools

Tip: NJI Wat kun je doen tegen polarisatie en radicalisering

Preventieclassificatiemodel

Handboek maatschappelijke onrust

Rapport regionaal maatschappelijk onbehagen

Voorkomen van radicalisering door het vergroten van veerkracht

Toolkit preventieve radicalisering

Netwerken

Creëer participatie om radicalisering tegen te gaan.

Gemeenten betrekken verschillende groepen in de samenleving bij de aanpak van radicalisering. Hierbij wordt vooral geïnvesteerd in de professionele netwerken en de contacten met maatschappelijke partners (zoals onderwijs, jongerenwerkers, wijkprofessionals). Het opbouwen van een dergelijk netwerk draagt ook bij aan het versterken van de signaleringsfunctie van de gemeente. Hierdoor kunnen zij radicaliseringsprocessen tijdig herkennen en duiden zodat tijdig kan worden ingegrepen. In sommige gevallen kan het netwerk ook ondersteuning bieden bij een specifieke interventie. Zij worden, daar waar mogelijk, door de gemeente ondersteund (bijvoorbeeld in de vorm van een training).

Daarnaast is het goed om in rustige tijden te investeren in goede relaties tussen de overheid en inwoners.

Terug naar weerbaarheid en
preventie

Tools

Workshop lokale netwerkopbouw

**Multidisciplinaire
Persoonsgerichte aanpak**

Integrale aanpak

Multidisciplinaire persoonsgerichte aanpak

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de persoonsgerichte aanpak (PGA). Doel van de PGA is het voorkomen van radicalisering door begeleiding, toeleiding naar hulp en disengagement van diegenen die er al extremistische denkbeelden op nahouden. Onderdeel hiervan is dat individuen, met radicale opvattingen die uiteindelijk kunnen leiden tot extremistische of terroristische activiteiten, na boordeling door de weegploeg (politie, OM en de burgemeester) worden besproken in het multidisciplinair casusoverleg. De weegploeg houdt daarbij rekening met objectieve criteria. Er wordt intensief samengewerkt met ketenpartners binnen het Zorg en Veiligheidshuis. De gemeente heeft de regierol bij deze PGA en participeert in de casus-overleggen waarin de aanpak van radicaliserende of geradicaliseerde personen wordt besproken en maatregelen worden afgestemd. Met deze regierol moet de gemeente zorgdragen voor een efficiënte en effectieve samenwerking met en tussen de ketenpartners in het voorkomen van extremisme.

Gemeenten kunnen investeren in het opzetten van programma's waarbij betrokkenen worden begeleid en ondersteund bij het tegengaan van radicale/extreme gedragingen en uitingen (disengagement). Hierbij is het belangrijk om te werken met ervaren professionals en de juiste methodieken.

Nieuwe ontwikkeling

Met het [wetsvoorstel 'Persoonsgerichte Aanpak en Meldingen over Radicalisering en Terroristische Activiteiten'](#) krijgen burgemeesters een wettelijk vastgelegde rol in de regie van de persoonsgerichte aanpak.

Terug naar Persoonsgerichte
aanpak

Tools

Multidisciplinair casusoverleg

Persoonsgerichte aanpak radicalisering en extremisme

Werkmodel veilige re-integratie (op te vragen bij de NCTV)

Werkwijze informatiedelen bij mogelijke radicalisering

Consultatie, advies en begeleiding door het LSE

Integrale aanpak

Een integrale aanpak vereist samenwerking en betrokkenheid van verschillende partners, zoals OM, politie en de gemeente. Bij casuïstiek kan ook Reclassering Nederland en de Raad voor de Kinderbescherming aansluiten.

Naast de externe aanpak is het van belang om ook naar de interne organisatie te kijken. Trek op met de verschillende gemeentelijke domeinen en vorm een goed beeld van de omvang en aard van de problematiek in de gemeente. Belangrijk hierbij is om de AVG in acht te nemen en partners aan de voorkant mee te nemen in de ontwikkeling van de aanpak.

Een goed voorbeeld van een multidisciplinaire aanpak is die van gemeente Rotterdam. Deze is op te vragen via de VAR.

Terug naar Persoonsgerichte
aanpak

Tools

Maastricht; Lokale integrale aanpak radicalisering,
extremisme en polarisatie

Agenda Veerkrachtige & Weerbare Samenleving

Plan van aanpak vroegsignalering radicalisering